

Asia: VN/501/2020

Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

Ei

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea

Ei kantaa

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

Kyllä

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

Ei kantaa

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

Kyllä

6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

Ei kantaa

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

-

8. Sosiaalihuoltolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

Kyllä

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatusta sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentyvä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: aterian-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?

Ei kantaa

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

Kyllä

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

Kyllä

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

Laatusuositus 2017 – 2019 tarjoaa hyvän lähtökohdan kotihoidon henkilöstön määräytymiselle.

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

Ei kantaa

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Ikääntyneiden henkilöiden asumisen kehittämistä koskeva työryhmän ehdotus 1 on kannatettava.

Asiakas- ja palveluohjauksen kehittämistyötä on jatkettava vahvistamalla myös yhteisöllisen, osallistavan ryhmämuotoisen palveluohjauksen käyttöä (ks. https://archive.uef.fi/arkisto/documents/PROMEQ_Policy_Brief.pdf)

Omavalvonnan kehittäminen on välttämätöntä raportissa esitetyillä tavoilla. Omavalvonnan tulee toteutua systemaattisena osana laatutyötä ja integroituna työn arkeen.

Kuten raportissa todetaan, tavallisen palveluasumisen poistaminen lainsäädännöstä vaikuttaisi myös muihin sosiaalihuollon asiakasryhmiin kuin iäkkäisiin henkilöihin. Ennen jatkovalmistelua tarvitaan kaikkia asiakasryhmiä koskeva selvitys ja arviointi mahdollisine kehittämishankkeisiin perustuvine kokeiluineen pohditun lakimuutoksen vaikutuksista.

Kysymykseen 2 ei ole esitetyillä tiedoilla mahdollista ottaa kantaa, vaan asiassa tarvitaan em. selvitys ja arviointi.

Kysymykseen omaishoidon tuesta annetun lain muuttamiseen siten, että omaishoidon tukea voitaisiin myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille, on vaikea ottaa kantaa ilman yksityiskohtaisempaa tietoa lakiin tehtävistä muutoksista sekä vastuukysymysten ja valvonnan määrittelyistä.

Kannan muodostaminen kotipalvelujen tukipalvelujen erottamiseksi omaksi palvelumuodokseen vaatii lisäselvityksiä työryhmän raportissa esitetyllä tavalla sosiaalihuoltolain uudistuksen yhteydessä. Selvittämistä vaativat mm. tukipalvelujen sisällöt, toteuttajat sekä tukipalvelujen laadun ja turvallisuuden varmistaminen. Kotipalvelun ja tukipalvelujen sisältöjä tulee kehittää nykyistä monimuotoisemmiksi, jotta niillä kyetään vastaamaan yksilöllisiin avun, tuen ja osallisuuden tarpeisiin.

Työryhmän raportissa ei varsinaisesti oteta kantaa vanhuspalvelulain johtamista koskevan säännöksen (21 §) kehittämistarpeisiin. Vanhuspalvelujen valvonnassa esille tulleet epäkohdat kertovat kuitenkin tarpeista kehittää johtamisen osaamista ja käytäntöjä, joihin vanhuspalvelulaki sekä muu sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö antavat tukea. Johtamisella on varmistettava asiakastyön osaaminen takaamaan asiakas- ja potilasturvalliset palvelut. Lähijohtajien on osallistavan ja valmentavan työn sisältöjen johtamisen ja hallinnollisten tehtävien ohella hallittava hyvä henkilöstöjohtaminen ja siihen liittyvä osaamisen johtaminen sekä työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden johtaminen.

Vanhuspalveluja koskeva lainsäädäntö on monelta osin kattavaa ja toimivaa. Palvelujen kysyntää vastaava toteutus ja sisällöllisen kehittämisen vaatimukset edellyttävät strategista valintaa

rahoituksen kohdentamisesta niiden toimeenpanoon. Tarvitaan resursseja ja päätöksiä riittävästä moniammatillisesta henkilöstöstä vanhuspalvelujen kokonaisuudessa sekä palveluprosessien ja palvelujen kehittämistä ikääntyneiden ihmisten moninaisiin yksilöllisiin tarpeisiin vastaamiseksi tavoilla, jotka ovat asiakas- ja potilasturvallisia ja turvaavat ihmisarvoisen vanhuuden. Näin myös työ vanhuspalveluissa kehittyisi nykyistä mielekkäämmäksi ja vähemmän kuormittavaksi, mikä puolestaan edistäisi rekrytointeja ja työhön sitoutumista.

Manssila Jaana
Sosiaalian korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia